

ชกสรูปและเสนอแนะ

การมีบทบัญญัติคุ้มครองในเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนี้เป็นที่ยอมรับกันในกฎหมายของนานาประเทศ เพราะการที่บุคคลแสวงเจตนาไปโดยถูกกลฉ้อฉลนั้น ผู้แสวงเจตนามิได้มีอิสระในการแสวงเจตนา จึงเป็นสาเหตุทำให้การแสวงเจตนามิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจอันแท้จริงของบุคคลผู้แสวงเจตนา กฎหมายจึงคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลผู้แสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนั้น

ตามกฎหมายไทยมีบทบัญญัติในเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลตาม มาตรา ๑๒๑ - ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหตุที่ เรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลมีข้อยุ่งยากและมีปัญหาทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ก็เพราะโดยลักษณะเนื้อหาของเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล เป็นเรื่อง ที่สลับซับซ้อนมากอนอกจากนี้บทบัญญัติในเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็มีปัญหาซึ่งยังไม่มีข้อยุติในหลาย ๆ ประการ รวมทั้งบทบัญญัติบางมาตราก็ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งผู้เขียนได้สรุปและเสนอแนะ ความเห็นเพื่อการแก้ไขปรับปรุงดังต่อไปนี้

๑. การพิจารณาว่าเรื่องใดจะเข้าหลักเกณฑ์เป็นการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนั้น มีหลักในการพิจารณาตามลำดับดังนี้

ก. ลักษณะการกระทำดังกล่าวเข้าเกณฑ์ที่กฎหมายจะถือเป็นการ หลอกลวงหรือไม่ เช่น เป็นเพียงการโฆษณาทางการค้า หรือการแสดงความเห็น โดยสุจริตหรือไม่ ซึ่งถ้าลักษณะการกระทำดังกล่าวไม่เข้าเกณฑ์ที่กฎหมายจะถือเป็นการหลอกลวงก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องอื่นต่อไป

ข. ผู้กระทำไ้หลอกลวง ลวงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ และมีเจตนาหลอกลวงหรือไม่

ค. ผู้แสดงเจตนาใดแสดงเจตนาทำนิติกรรมหรือยอมรับข้อกำหนดหนี้เกินกว่าปกติเพราะหลงเชื่อในการหลอกลวงนั้นหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่าหากไ้พิจารณาไป ตามลำดับดังกล่าว จะทำให้การพิจารณาในเรื่องนี้ไม่ยุ่งยาก

การพิจารณาทั้งสามประการเป็นการพิจารณาไปตามลำดับ กล่าวคือ เมื่อลักษณะการกระทำไม่เข้าหลักที่กฎหมายจะถือเป็นการหลอกลวง ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนาหลอกลวงหรือไม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการพิจารณาแต่ละขั้นก็มีสิ่งที่ต้องพิจารณารายละเอียดในแต่ละขั้นตอนตามที่กล่าวมาแล้ว

๒. ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากการพิจารณาเป็นลำดับตามข้อ ๑ จะทำให้ไม่ยุ่งยากในการพิจารณาแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นหลักเกณฑ์การพิจารณาซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะในเรื่องการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล เช่น ลักษณะของการหลอกลวง เจตนาหลอกลวง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้กลฉ้อฉลจะมีลักษณะเฉพาะในการพิจารณาก็ตาม แต่เนื่องจากโดยแท้จริงแล้ว กลฉ้อฉลไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย คือ กลฉ้อฉลจะต้องผ่านขั้นตอนของการสำคัญผิดก่อน และจากการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดที่เกิดจากกลฉ้อฉลจึงทำให้เจตนาเสื่อมเสีย กลฉ้อฉลจึงเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดอย่างหนึ่งนั่นเอง เพียงแต่กลฉ้อฉลไม่จำกัดเหตุที่จะต้องสำคัญผิดในเรื่องใด อย่างเรื่องสำคัญผิดคั้งนั้น หากการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนี้ทำให้สำคัญผิดในสาระสำคัญของนิติกรรม ผลจึงไม่เป็นเพียงโมฆียะ แต่มีผลเป็นโมฆะตามหลักในเรื่องสำคัญผิด ซึ่งก็เป็นแนวเดียวกับกฎหมายอื่นอันเป็นที่มาของมาตรา ๑๑๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

๓. ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แบ่งแยกตลอดจนเป็น
 กลอนจนถึงขนาดและตลอดเพื่อเหตุ ซึ่งในเรื่องตลอดจนถึงขนาด กล่าวถึง
 การทำตลอดโดยกรรมและการทำตลอดโดยบุคคลภายนอกไว้ด้วย แต่เรื่อง
 ตลอดเพื่อเหตุไม่กล่าวถึงการทำตลอดเพื่อเหตุโดยบุคคลภายนอกไว้แจ่มแจ้ง
 นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า น่าจะนำบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๒ เกี่ยวกับ
 การทำตลอดโดยบุคคลภายนอกมาใช้บังคับในกรณีตลอดเพื่อเหตุด้วย แต่
 ผู้เขียนเห็นว่า ไม่น่าจะนำมาใช้บังคับ นอกจากนี้ หากพิจารณาความมาตรา ๑๒๕
 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าคุณผิดต่างใดทำกรด้วยตลอดทั้งสองฝ่ายร่วมกัน ท่านว่าฝ่าย
 หนึ่งฝ่ายใดจะห้ามขอลดหนี้ขึ้นอ้างเพื่อบอกล้างกัน หรือเพื่อเรียกค่าสินไหม
 ทดแทนหาได้ไม"

จะเห็นว่าความมาตรา ๑๒๕ ครอบคลุมถึงกรณีตลอดเพื่อเหตุด้วยแต่
 ความมาตรา ๑๒๑ วรรค ๒ บัญญัติแต่เพียงว่า "ถ้าคุณผิดฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนา
 เพราะตลอดของบุคคลภายนอกการจะเป็นโมฆะต่อเมื่อคุณผิดฝ่ายหนึ่งได้รู้
 หรือควรจะได้รู้ตลอดนั้น"

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า บทบัญญัติเรื่องตลอดเพื่อเหตุไม่ใช้บังคับใน
 กรณีการทำตลอดเพื่อเหตุโดยบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตาม หากจะมีการคำริ
 แก่ไขหรือเห็นว่าควรนำมาใช้บังคับในกรณีตลอดเพื่อเหตุด้วย ควรจะเพิ่มข้อ
 ความให้ชัดเจนในทำนองเดียวกับมาตรา ๑๒๕ ซึ่งทำให้เข้าใจชัดเจนว่าได้ในกรณี
 ตลอดเพื่อเหตุด้วย

๔. ผู้เขียนมีความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติการคุ้มครองบุคคลภายนอกตาม มาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ดังนี้

มาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ บัญญัติว่า "ถ้าทำกลฉ้อฉลวงให้เขามองการ แสดงเจตนา การบอกอ้างเช่นนั้นห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริต"

ข้อความตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ นี้ แปลไม่ตรงกับความหมายตามต้นร่างภาษาอังกฤษซึ่งใช้ข้อความว่า "The avoidance of a declaration of intention procured by fraud cannot be set up against a third acting in good faith"-----

ซึ่งแปลได้ว่า "การบอกอ้างการ แสดงเจตนาอันได้มา เพราะกลฉ้อฉลนั้น ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" และนักกฎหมายไทยก็เห็นพ้องกันว่า ควรแปลความในความหมายตามต้นร่างภาษาอังกฤษ อีกทั้งตัวอย่างกรมร่างกฎหมายที่ให้ไว้ก็เป็นไปตามฉบับภาษาอังกฤษและที่มาของบทบัญญัติมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ซึ่งมาจากมาตรา ๑๖ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ก็เป็นอย่างเดียวกันกับฉบับภาษาอังกฤษ ดังนั้น เพื่อจะให้เกิดความชัดเจน ผู้เขียนเห็นว่าควรจะแปลความตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ให้เป็นดังนี้ "การบอกอ้างการ แสดงเจตนาอันได้มา เพราะกลฉ้อฉลนั้น ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต"

อย่างไรก็ตาม หากจะมีการแก้ไขเกี่ยวกับมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ นี้ ผู้เขียนยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ เป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอก ซึ่งก็มีมาตรา ๑๓๒๕ บัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต และมีค่าตอบแทนที่ได้รับโอนทรัพย์สินจากโมฆียะกรรมทั่ว ๆ ไปด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า มาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ เป็นบทบัญญัติเฉพาะที่ใช้ในเรื่องกลฉ้อฉลแต่ก็นำมีระเหตุ殊พิเศษอะไรที่จะคุ้มครองบุคคลภายนอกในกรณีแสดงเจตนาโดย -----

ถูกกลั่นแกล้งให้ต่างจากบุคคลภายนอกในกรณีอื่น ดังนั้น ในการคำวินิจฉัยมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ นี้ นอกจากจะพิจารณาแก้ไขข้อความดังกล่าวแล้ว อาจเลือกที่จะเพิ่มข้อความตามวรรค ๓ ให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๓๕ โดยเพิ่มข้อความว่า "และมีคำตอบแทน" ซึ่งความในมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ หากแก้ไขตามนี้จะให้ความว่า "การบอกกล่าวการแสดงเจตนาอันใดมาเพราะกลั่นแกล้งนั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตและมีคำตอบแทน"

หากไม่คำวินิจฉัยจะแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า อาจตีความวรรค ๓ ของมาตรา ๑๒๑ ออกทั้งวรรคก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้มาตรา ๑๓๕ เป็นบทบัญญัติทั่วไปในการคุ้มครองบุคคลภายนอกให้เหมือนกันในทุก ๆ กรณี

๕. หลักในการวินิจฉัยคดีในเรื่องการแสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้งว่า ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้งหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากการรู้ถึงสภาพจิตใจของผู้แสดงเจตนา นั้นทำได้ยาก จึงต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับบุคคลซึ่งสมมุติขึ้น บุคคลที่สมมุติขึ้นนี้ไม่ได้พิจารณาจากมาตรฐานของบุคคลทั่วไป แต่พิจารณาเปรียบเทียบกับบุคคลในสภาพเช่นเดียวกับผู้ถูกกลั่นแกล้ง เช่น ถ้าผู้ถูกทำ - กลั่นแกล้งเป็นคนชรา ไม่ได้รับการศึกษา ก็ต้องนำมาเป็นพหุติการณประกอบว่าบุคคลในสภาพเช่นนี้จะหลงเชื่อหรือไม่ ถ้าบุคคลในสภาพเช่นนี้จะหลงเชื่อกลั่นแกล้ง ก็ต้องถือว่าผู้ถูกทำกลั่นแกล้งได้แสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้ง แม้ว่าบุคคลทั่วไปจะไม่หลงเชื่อกลั่นแกล้งก็ตาม และหลักดังกล่าวนี้ก็ไม่ขัดแย้งกับมาตรา ๑๒๕ ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ อันเป็นหลักในการวินิจฉัยคดีเรื่องการแสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้งแต่อย่างใด เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติบังคับว่าจะต้องพิจารณาจากตัวผู้แสดงเจตนาอย่างเดี่ยว แต่กฎหมายเปิดโอกาสให้พิจารณาทั้งจากเหตุอันตัวผู้แสดงเจตนาประกอบด้วยพหุติการณอื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเหมาะสมแล้ว เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุต่าง ๆ ประกอบด้วยกันอันจะทำให้รู้ข้อเท็จจริงได้มากที่สุดว่า ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้งหรือไม่